

Fråga om inflödet av ljus i intagnas bostadsrum är tillräckligt

---

Bakgrund

Med anledning av en anmälan från en intagen i anstalten/häktet Visby om att fönstren i de intagnas bostadsrum var förtäckta anförde dåvarande justitieombudsmannen Anna-Karin Lundin i ett beslut den 17 mars 2004 (dnr 3061-2003) bl.a. följande.

Jag förutsätter att myndigheten – om så inte redan har skett – snarast vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att det skall finnas ett tillräckligt inflöde av dagsljus i de intagnas bostadsrum och för att de intagna själva skall kunna reglera detta inflöde.

I en anmälan, som kom in till JO den 12 maj 2004, klagade en intagen på att fönstren i de intagnas bostadsrum fortfarande var förtäckta på samma sätt som tidigare (dnr 2027-2004). Med anledning av anmälan inhämtades den 18 maj

2004 uppgifter från Kriminalvårdsmyndigheten Visby om att nya insynsskydd skulle sättas upp samtidigt som de gamla skulle tas bort. De nya skydden skulle placeras ett par meter längre ut från fönstren. Enligt det byggföretag som anlåtats skulle arbetet utföras i augusti/september 2004. Mot bakgrund av myndighetens uppgifter gjorde Anna-Karin Lundin bedömningen att det, i det aktuella skedet, saknades anledning att vidta någon annan åtgärd än att översända en kopia av den intagnes anmälan och JO:s beslut den 24 maj 2004 till kriminalvårdsmyndigheten för kännedom.

Anmälan

Intagna i anstalten Visby klagade, i en anmälan som kom in till JO den 13 april 2005, på att Kriminalvårdsmyndigheten Visby fortfarande inte hade satt upp nya insynsskydd.

Utredning

Anmälan remitterades till Kriminalvårdsmyndigheten Visby för yttrande. I remissvaret anförde kriminalvårdschefen AA följande.

Kriminalvårdsmyndigheten Visby har mottagit begäran om yttrande angående de insatser som gjorts för att ge de intagna tillräckligt inflöde med dagsljus i bostadsrummen.

De intagna har under våren hävdad att de har för ljus i sina bostadsrum och begärt att få mörkläggningsgardiner då persiennerna inte anses tillräckligt mörkläggande. Nya gardiner har satts upp, vilket innebär att de intagna kan reglera dagsljuset när de vill ha mörkt i sina rum.

Beträffande de omstridda insynsskydden som vetter mot polisens lokaler har kontakt tagits med polisen angående behovet att ta bort skydden helt eller delvis. I polisens lokaler finns bl.a. förhörssrum där misstänkta personer kan vistas. Polisens planering vid ombyggnation av lokalerna, var att kunna erbjuda rökpaus på innergården under längre förhör med den misstänkte, varför behov fanns av att innergården inte kunde ses från anstaltsfönstren. Innergården används inte längre för detta ändamål varför det enda som behöver skyddas är förhørs- och arbetsrummen i två plan.

Kriminalvårdsmyndigheten i Visby har ett mycket gott samarbete med polismyndigheten i samma hus, med utbyte av tjänster i den dagliga verksamheten och önskar därför lösa denna fråga i samförstånd med polismyndighetens ledning.

I samarbete med polisen har nu beslut tagits att ta bort de fyra översta lamellerna på insynsskyddet för att ge de intagna mera ljus i sitt uppehållsrum. Med denna åtgärd har vi tillmötesgått de intagnas begäran om mera ljus, samtidigt som vi kan tillgodose polisens behov av integritet.

Av KVVFS 2005:2 framgår att den intagne själv ska kunna reglera inflödet av dagsljus. Enligt föreskriften finns inte föreskrivet vad ett acceptabelt dagsljus under anstaltsvistelse innebär. Det är kriminalvårdsmyndighetens uppfattning att de intagna med den vidtagna åtgärden nu har tillräckligt dagsljus i det uppehållsrum som de vistas i dagtid när de inte deltar i sysselsättning av olika slag i andra lokaler. De intagna har också fått mörka gardiner för att kunna reglera dagsljuset i sina bostadsrum enligt de intagnas önskemål vid veckomöte mellan de intagna och personal.

Skulle dessa åtgärder inte vara tillräckliga önskar vi besök av JO för att på plats få diskutera vilka övriga åtgärder kriminalvårdsmyndigheten bör vidta för att slutgiltigt lösa denna fråga.

De intagna gavs möjlighet att yttra sig över remissvaret.

Den 3 juni 2005 inkom ett yttrande från Polismyndigheten Gotland. Av detta framgår följande.

Det har kommit till Polismyndigheten Gotlands kännedom att intagna vid kriminalvården i Visby klagat på ljusinsläppet i bostadsrummen. En av orsakerna skulle vara de insynsskydd som satts upp för att intagna inte skall kunna se in i polisens arbetsrum och förhörssrum, där både misstänkta och polisanställd personal dagligen vistas.

För att om möjligt försöka tillgodose de intagnas önskan utan att för den skull försvåra polisens arbete och kraftigt försämra polisens arbetsmiljö har polismyndigheten gått med på att minska insynsskyddets omfattning. Kriminalvården i Visby och polismyndigheten finner, att denna åtgärd väl tillgodosett de intagnas önskan om mer dagsljus i rummen.

Jag gjorde den 6 september 2005 en inspektion av Kriminalvårdsmyndigheten Visby. Ställföreträdande kriminalvårdschefen BB redogjorde därvid för de problem anstalten haft med insynsskydden. Av redogörelsen framgick bl.a. följande.

I samband med en ombyggnation för några år sedan uppkom frågan om hur man skulle lösa problemen med insyn mellan anstalten och polisen, som har sina lokaler på andra sidan av innergården. Eftersom polisens säkerhetstänkande

ligger på en mycket hög nivå, uppstod problem. Ett flertal kontakter togs med bl.a. Kriminalvårdsstyrelsen för att finna en bra lösning. När insynsskydden sattes upp stod det dock klart att man hade misslyckats. Insynsskydden medförde att lokalerna blev mörka och att de intagna i princip inte fick något dagsljus. Myndigheten har därför tagit bort de tre översta lamellerna på insynsskydden, vilket har medfört att de intagna numera får in dagsljus och ser lite av himmelen. Kriminalvårdsstyrelsen har godkänt insynsskydden som de nu är utformade. Det är dock fortfarande inte någon bra lösning varken för de intagna eller ur arbetsmiljösynpunkt. Alternativa lösningar har diskuterats med polisen, bl.a. möjligheten att sätta upp s.k. spegelfilm på fönstren i anstalten och hos polisen. I avvaktan på en bra lösning har myndigheten försökt att kompensera de intagna med mer utevistelse.

Vid rundvandring i anstalten förevisades insynsskydden. För att bilda mig en ordentlig uppfattning om problematiken kring dessa besökte jag även polismyndighetens lokaler.

I samband med rundvandringen framförde intagna på anstalten synpunkter på insynsskydden. Enligt de intagna innebär insynsskydden att de nästan inte får in något dagsljus, utan lever i ett ständigt dunkel. De framförde också klagomål mot att endast tre och inte, som utlovats, fyra lameller hade tagits bort.

I en skrivelse, som kom in till JO den 18 oktober 2005, framfördes att polisen, med anstaltsledningens goda minne, har satt upp ytterligare insynsskydd som begränsar möjligheterna till dagsljus.

Muntliga uppgifter inhämtades från kriminalvårdschefen AA. Av dessa framgår i huvudsak följande. Det som har hänt sedan JO:s inspektion är att de fasta persiennerna i en intagens bostadsrum har monterats ned och ersatts av liknande insynsskydd som de som sitter mot innergården mellan polisen och anstalten. Den stora skillnaden är att det nya insynsskyddet bara är hälften så högt som de övriga och ger möjlighet att se ut. Anledningen till åtgärden var att polismyndigheten inte kunde acceptera att intagna kunde se ned på polisens infart och de fordon som passerar. Enligt kriminalvårdsmyndighetens uppfattning innebär åtgärden en förbättring för den intagne eftersom han numera får in mer dagsljus samtidigt som han kan se ut.

Kriminalvårdsmyndigheten ingav den 1 november 2005 fotografier av det nyligen uppsatta insynsskyddet.

I beslut den 9 november 2005 anförde JO Nordenfelt följande.

Bedömning

Enligt 2 kap. 4 § Kriminalvårdsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd för verkställighet i anstalt, KVVFS 2005:2, skall en intagen själv kunna reglera inflödet av dagsljus i sitt bostadsrum.

Bestämmelserna i Kriminalvårdsstyrelsens föreskrifter reglerar endast de intagnas rätt att själva kunna reglera inflödet av dagsljus i sina bostadsrum. Därutöver måste man mer allmänt beakta att de intagnas förhållanden i

anstalterna är drägliga. I detta sammanhang finns det anledning att hänvisa till de internationella åtaganden som Sverige har gjort.

Av punkten 11 i Förenta nationernas resolution 1955 om standard minimiregler för behandling av interner följer att fönstren i alla lokaler där intagna måste bo eller arbeta skall vara så stora att de intagna kan läsa eller arbeta i dagsljus. Motsvarande bestämmelse finns intagen i punkten 16 i Europarådets ministerkommittés rekommendation 1987 om europeiska fängelseregler. Av denna följer vidare att fönstren, med beaktande av säkerhetskrav, skall ha ett så normalt utseende som möjligt i fråga om storlek, placering och konstruktion.

Vid rundvandring i anstalten Visby kunde jag konstatera att även de allmänna utrymmena på gemensamhetsavdelningen låg åt det håll där insynsskydden är anbringade. Detta fick till följd att hela avdelningen upplevdes som mörk och instängd. Det dagsljus som trots insynsskydden kom in var begränsat.

Enligt min mening är de rådande förhållandena inte acceptabla. Kriminalvårdsmyndigheten bör därför så snart som möjligt vidta ytterligare åtgärder för att öka inflödet av dagsljus. Hur detta i praktiken skall åstadkommas är inte något som jag kan uttala mig om.